

Ekonomska dimenzija građanskog odgoja i obrazovanja

TEMA:

Korupcija u obrazovnom sustavu

OBRAZOVNI CIKLUS:

3. i 4. razred SŠ

NASTAVNI PREDMET:

Sociologija, Politika i gospodarstvo, strukovni predmeti, Sat razrednika

Ishodi nastavne jedinice:

Sadržajni i procesni:

- Učenici će razumjeti i razlikovati pojam korupcija i nepotizam.
- Učenici znaju prepoznati različite oblike korupcije u obrazovanju.
- Učenici uočavaju i analiziraju utjecaj moguće korupcije na njih kao dionike obrazovanja.

Oblici i metode rada:

Brainstorming, rad u grupi, rasprava.

Nastavna sredstva i pomagala

Internet, projektor, ploča

OPIS AKTIVNOSTI

1.

Nastavnik daje uvod u nastavnu jedinicu.
Što je za vas korupcija?

Gdje se o njoj čuli i/ili učili?

Gdje sve vidite korupciju u društvu?
U kojim oblicima?

Nastavnik zapisuje na ploču njihove primjere. Daje tada definiciju korupcije.

Postoji mnogo definicija korupcije. Najopćenitija je ona koja korupciju definira kao svaku zloupotrebu javnih ovlasti radi ostvarenja osobnog dobitka osobe koja obavlja javnu službu.

Od primjera koji su učenici naveli, izdvajaju se oni primjeri koji se odnose na korupciju u obrazovnom sustavu RH. U slučaju da učenici nisu naveli takve primjere, navodi ih se na slučajeve iz medija (kupnja diploma, plagiranje znanstvenih radova i doktorata, zapošljavanje "preko veze"). Ovdje uvodi i pojam nepotizma. Traži se od učenika da sami definiraju pojam.

TRAJANJE

10 min.

Nepotizam je oblik korupcije u kojem se daje prednost pri zapošljavanju članovima obitelji i bliskim prijateljima bez obzira na njihove stručne i/ili ne stručne kvalifikacije.

2.

Što mislite kako se zapošljava u našem školstvu?
Javni natječaj.

Što je sve potrebno priložiti za natječaj?

Zamolba, životopis, preslike diplome, domovnice, rodnog lista, potvrde o stažu i uvjerenja da se protiv kandidata ne vodi kazneni postupak.

Kako izgleda natječaj i kako se provodi selekcijski postupak?

TRAJANJE

25 min.

Ovdje se može poslužiti s nekim od javnih natječaja same škole koji je objavljen na mrežnim stranicama (svaka je škola dužna javne natječaje objaviti na mrežnim stranicama).

Kako izgleda selekcijski postupak? Ovdje se može pozvati na sat ravnatelja/icu da im iz osobnog iskustva objasni selekcijski postupak ili da naprave intervju s njim/njom koji će prezentirati razredu.

Iz natječaja, učenici trebaju sami zaključiti u kojem dijelu selekcijskog odabira može sve doći do korupcije i nepotizma?

Ako selekciju vodi samo jedna osoba, ako se dostavi kopija diplome (pri samom zapošljavanju), a ne original.

Uvesti pojam mito - davanje novca, usluga ili informacija u svrhu stjecanja vlastite dobrobiti.

Pitanje za raspravu:

Kako na vas kao dionike obrazovnog sustavu može utjecati već spomenuta korupcija?

Kako se navedeno može spriječiti?

Što ako saznate za korupciju u sustavu, da li vi kao pojedinci možete to prijaviti i kome?

10 min.

Državno odvjetništvo

Ured za suzbijanje korupcije i organiziranog kriminaliteta (USKOK)

Policija

Mediji/Udruge civilnog društva

Međunarodne organizacije

Druga tijela javne vlasti

Pokazati na internetu učenicima mrežne stranice navedenih institucija.

Kako se zovu ljudi koji prijavljuju korupciju u sustavu?

Uvod u sljedeću nastavnu jединicu – ZVIŽDAČI

PRIJEDLOZI ZA DODATNE AKTIVNOSTI:

Poveznice na medijske natpise o korupciji u obrazovnom sustavu:

- kupnja diploma na fakultetima,
- plagiranje doktorskih disertacija,
- falsificiranje diploma,
- nepotizam kod zapošljavanja,

Prijedlog nastavne cjeline izradili su Eduard Blašković i Ante Babačić u sklopu mentorske grupe Ekonomska dimenzija građanskog odgoja i obrazovanja u sklopu programa Mirovnih studija Centra za mirovne studije

GOOD Inicijativa zahvaljuje zakladi Otvoreno društvo - Open Society Foundations Education Support Program na potpori projektu.

INFO ZA NASTAVNIKE:

Korupcija

Korupcija je jedan od velikih problema modernog društva. Postoji mnogo definicija korupcije. Najopćenitija je ona koja korupciju definira kao svaku zloupotrebu javnih ovlasti radi ostvarenja privatnih probitaka osobe koja obavlja javnu službu. Stupanj korumpiranosti nekog društva direktno utječe na njegov ekonomski i društveni razvoj. Ekonomskom globalizacijom tj. jačanjem utjecaja neoliberalnog kapitalizma korupcija je "puštena" u sve sfere društva. Filozofijom da je moguće sve kupiti novcem sve većim brisanjem granice između javnog i privatnog daje se korupciji širok prostor. Korupcija se očituje u mnogo oblika. Na primjer:

Mito je davanje novca, usluga ili informacija u svrhu stjecanja vlastite dobrobiti.

Trgovanje utjecajem je iskorištavanje nečije političke moći radi stjecanja vlastitog povlaštenog položaja u zamjenu za novac.

Nepotizam je oblik korupcije u kojem se favoriziraju članovi obitelji pri zapošljavanju bez obzira na njihove stručne kvalifikacije i, često, mimo natječaja za razliku od **kronizma** u kojem se preferiraju prijatelji i poznanici.

Sukob interesa je pretpostavljanje privatnog interesa od strane državnog dužnosnika javnom interesu.

Korupcija se može sistematizirati po njezinom stupnju. Tako postoji:

- **Administrativna ili birokratska korupcija** je korupcija koja se očituje unutar administrativnih službi. Karakterizira ju to što se nalazi na kraju implementacijskog lanca, a ne na izvoru. Dakle, događa se kod službenika odgovornih za provedbu neke odluke
- **Korupcija na visokoj razini** je korupcija koja se, za razliku od administrativne korupcije, događa na početku implementacijskog lanca, odnosno, na izvoru donošenja odluka. Ona zahvaća visoke državne dužnosnike i obično je riječ o velikoj količini novca i rjeđim transakcijama za

razliku od administrativne korupcije gdje je riječ o manjim iznosima i češćim transakcijama.

- **Sistemska ili endemska korupcija** je poseban oblik korupcije. Sistemska korupcije označava pojavu opće korumpiranosti, odnosno, stanje kada je korupcija zahvatila već sve sfere društvenog života o kad je ona postala već uvriježeni način funkcioniranja. Protiv takve korupcije se je vrlo teško boriti.

Korupcija u obrazovnom sustavu

Plagijati, krivotvorenje diploma, upisivanje u školu ili na fakultet "preko veze", kupovanje doktorata itd.; sve to čini korupciju u obrazovnom sustavu. Plaćene privatne instrukcije koje profesori drže izvan svog radnog vremena učenicima koji imaju lošije ocjene u školi isto spada pod korupciju u obrazovnom sustavu. Sve veća komercijalizacija obrazovanja samo pridonosi širenju toga problema.

Korupcija u Hrvatskoj

Prema indeksu korumpiranosti transparency internationala za 2018. godinu na ljestvici od 0 do 100 Hrvatska ima 48 bodova pri čemu su države koje su izrazito korumpirane, a 100 države koje su najmanje korumpirane ili nisu uopće korumpirane. Dakle, nalazi se na 60 mjestu od 180 promatranih država.

Jedna od najmasovnijih afera u Hrvatskoj vezana uz korupciju u obrazovanju je afera "index" iz 2008 godine. Akcija je pokrenuta na nekoliko fakulteta Sveučilišta u Zagrebu zbog sumnje na kupovinu ispita. Akcija je obuhvatila više od sto osoba sa zagrebačkog Prometnog i Ekonomskog fakulteta. Nakon toga je uslijedila afera na Medicinskom fakultetu u Zagrebu iz 2012. godine gdje je uhićeno 12 osoba. 2013. godine slijedi "index 2" na Ekonomskom fakultetu u Osijeku gdje je uhićeno 39 osoba. Za plagiranje su bili sumnjičeni i neki visoki dužnosnici, saborski zastupnici i liječnici kao npr. Pavo Barišić 2016. zbog plagiranja znanstvenih radova, Milijan Brkić 2012. zbog plagiranja diplomskog rada, Anto Đapić zbog plagiranja magistarskog rada, Asim Kurjak 2006. zbog plagiranja znanstvenih radova, Miroslav Šeparović 2017. zbog plagiranja doktorskog rada.

Suzbijanjem korupcije u Hrvatskoj bave se:

- Državno odvjetništvo
- Ured za suzbijanje korupcije i organiziranog kriminaliteta (USKOK)

- Policija
- Mediji/Udruge civilnog društva
- Međunarodne organizacije
- Platforma 112 (<http://www.kucaljudskihprava.hr/platforma-112/>)
- Udruga Antikorupcija (<https://antikorupcija.hr/>)

Preporuka za čitanje: Wiliam A. Hawiland - Kulturna antropologija (deveto izdanje); ekonomski sustavi, 175-203